

Videbrev 1729 fra Tandrup og Kirkeby, Farup Sogn, Ribe Amt.

Ved *Jens Hedegaard Christensen.*

Wiide og Vedtægts Brev.

Imellem Tanderup og Kirkebye Lodsejere oprettet dend 12. Aprilis 1729. Lydende som følger.

Som Ordning og Anstalt er det, hvorved alle Ting i Flohr og Velstand bliver underholdet, saa har vi underskrevne Tanderup og Kirkebye Lodsejere med hverandre overvejet at det til alles vores Tarv og Gavn er fornøden en rigtig Viide og Vedtægt at forfatte paa det at vores Agger og Eng i rette Tiide kand vorde fredet, saa og at vi saa vidt mueligt, alleene kand nyde Grøde af det, som os tilhører, og hvoraf vi Hans Kongl. Maiestæts Contributioner svarer, til hvilken Ende vi da udi Guds Navn over følgende Poster os haver foreenbaaret saasom

1.

Skal vi entholde os fra at trælle og arbeide paa Sabbathen og icke samme med Pløyen, Saaen, Høe-Slett og Høe-Riven, Korn at saae, høste eller indkiøre enten selv eller ved vore Folck vanhellige. Hvo herimod (uden største Nød) og uden samtliges Bevilning handler, straffes efter Pantemændenes Sigelse paa een, toe eller tre Mark danske, ligesom Forseelsen er til.

2.

Skal aarlig være 2de Older- eller Pantemænd, som aarlig om St. Pedersdag¹) skal indsættes efter Om-

gangsmaade, og over denne Vide holde, at alt, hvad som herudi aftalt og besluttet er vedbørlig kand blive efterlevet, og skal disse 2de Mænd have en Bog og derudi ved Dag og Dato indføre alle de Forseelser, som imod denne Viide maatte blive begaaet, findes de derudi at see igiennem Fingere eller fordølge noget, bør de selv at lide doppelt saa megen Straff, som vedkommende ellers var forfalden udi.

3.

Skal hver Mand eller dend som paa Stæden enten er Avelskarll eller den fornemste selv møde paa Grandstevne saa snart Oldermændene Stocken²) som dertil gjort vorder, lader paasætte; bliver nogen ude uden lovlig Forfald (som dog fra Stædet skal tilkiendegives) straffes hand derfor paa een Mark danske til Lods-eierne; og hvad da af de fleeste Stemmer eller efter høyst Hartkorn bliver samtyckt, skal af de andre følges, og udi ingenlunde Maader omstødes.

4.

Icke heller maa nogen gaae af Grandstevne, førend det forrettet og sluttet er, hvorom Samlingen er skeet; hvo herimod handler bøde hver Gang otte Skilling danske og bør derforuden være forbunden at holde hvis af de andre besluttet vorder, hvorved da er aftalt, at aldeles ingen Drick, naar Grandstevne holdes, maa skee; men hvad som til Byen efter dette Vide-Brev falder, skal saavidt fremmede eller uden Lods-eiere angaar strax udpantes, til Bogs føres og af Pante-mændene tages i Forvaring; men hvis Lodseierne sig indbyrdes forseer, skal opskrives indtil Sommeren er til Ende, og da ved enhver inddrives og til Byens Nøtte anvendes, uden alleene at deraf et Gilde til samptlig Bye-Mændene paa een Dag bekostes, som skal bestaae i een à 2 Tønder got Øl samt saa meget Brendeviin og Toback, som Pantmændene med Lodseierne for got befinder.

5.

Skal Rug-Sæden af alle og enhver aff all Muelighed fredes og Særdeleshed alle Lyckelser³) om Korn-Mar-

cken være giort 14 Dage for Maijdag; hvo herudi er forsømmelig straffes paa 2 Skilling danske saa ofte sig nogen derimod forseer, og dend, som efter Advarsel icke strax retter for sig, straffes anden Gang doppelt og betale derforuden hvad Skade som foraarsages, og som for det

6te.

Vores Ud-Enge savel af paagrænsende som af fremmede icke alleene saa snart Høet er i Huus utilbørlig med Queg og Bester vorder beslaget, men endog i Foraaret til vores ubødelige Skade bliver opædt og nedtraad, saa skal aarligen om St. Pedersdag en goed Marckvogter antages som skal have Indseende, at vores Enge af ingen, uden af os selv, enten i Foraar eller naar Høe-Bieringen er forbie, bliver græsset; derimod skal Marckmanden og tilsee at vores Kree eller Bester icke heller kommer paa de andre Naaboers Grunde, med mindre de med os vil gjøre Ligning og Græslæeg(?)⁴⁾ at dend eene imod dend anden kand skee lige og Rett. Hvad ellers angaar Engen at opfrede, da skal Pantemændene efter Foraarets Beskaffenhed otte eller fiorten Dage før Philippi Jacobi⁵⁾ eller Woldborg Dag derom kalde Lodseierne tilsammen og da afthales, naar opfredes skal, hvorudi de meste Stemmer, som i dend 3. Post melt er, giver Udfaldet.

7.

Saa snart Lyckerne ere luckte, eller og Tiden som forermelt er afthalt skal Marckmanden indtage hvis Heste, Sviin, Qveg, Faar, Gies og alle Slags Kree, som findes til Skade enten i Korn eller Enge eller det, som er lagt i Hegne som Pantmændene (saafremt dertil icke er nogen Fold eller Hegn bliver indrettet) skal forskaffe hannem Huusværelse til, og skal have for hver Hest eller hvert Kree, hver Gang det indtages een Skilling danske, for en Flock Giæs eller Ender 2 Sk. d., et Sviin 1 Sk. d. Og dersom nogen fordrister sig til noget Slags Kree Marckmanden at fratage, før hand kommer hiem dermed, eller og udtager af Huus noget imod hans Villie, skal de have forbrudt til deres Herr-

skab een Rixdaler og til Granderne een Rixdaler, som dennem af Pantmændene skal frapantes.

8.

Dersom nogen haver Gaardbrydere⁶⁾, Heste, Hopper eller anden Slags Kree, som icke følger Hiord og Hyrde, skal Eiermanden, saa snart han af Pantmændene bliver advaret, holde dem i Hegte og goed Forvaring, Byemændene uden Skade; findes Eiermanden forsømmelig, og de siden nedbryder Diger, Lycker, Gruber⁷⁾ eller derover springer, da skal hand have forbrudt hver Gang til sit Herskab een Rixdaler og til Granderne een Rixdaler.

9.

Saa snart Marcken opfredes, maa ingen holde løse Kree eller Bester i Marken, men enhver at græsse paa sit eget uden sine Naaboers Skade under Straf til Herrskabet $\frac{1}{2}$ Rixdaler og $\frac{1}{2}$ Rixdaler til Grandelaet.

10.

Ingen af os, Lodseiere eller Udeiere, som i vores Udeng⁸⁾ Fællig haver, maa begynde at slaa udi Ud eller Fællesenge, førend vi det med hverandre haver paalagd; saa skal og hvad af Udengene til Sæd indtages, skee med samtlige Lodseieres Samtycke, og ingen sig understaae for sig selv egenraadig noget at indtage, langt mindre at indgrøfte undtagen Trindtoften⁹⁾ eller hvad som forhen til Sæd haver været indtaget og indgrøfftet.

11.

Ingen Lodseiere eller andre maa græsse eller tyre Heste, Hopper, Køer eller andet Slags Kree i Kornmarken imellem Kornet fra dend Tiid begynder at slaae og indtil Kornet er inde; icke heller maa nogen Lodseiere udleye sin Grund til Udeiere, førrend han har tilbudet Naaboerne det først; hvo herimod gjør have forbrudt Græslønen(?)¹⁰⁾ til Byen. Udi Udengenes Opheigningstid nyder enhver Lodseier effter advenant¹¹⁾ paa Fælligs Græsning saa meget som Fællig

kand taale og i Hafre-Mersken som forhen effter Gaards Parth.

12.

Og som det icke er at hindre, at jo een eller anden maa tyre i Kornmarcken, saa skal dend eller de, som enten tyre paa andens Grund eller græsse derpaa ved Nattetiider eller og ved Qvægets Løsbrydelse gjør nogen af Naaboerne Skade, være forpligtet, om det skeer af Vaade, at bethale Skaden, men skeer det med Forsætt, da bøde for hver Gang derforuden 1 Rixdaler til Herrskabet og 1 Rixdaler til Granderne; men i Udenengene, nemlig uden for Bommen ved Stagerne i Engen, maae ingen tyre eller græsse nogen Slags Beester, fra der opheignes og til de begynder at slaee Engene.

13.

Ingen skal grave eller grave lade Sadder¹²⁾, Torv eller Jord videre end ham efter advenant kand tilkomme, som hvert Aar 8 Dage for 1. Maj skal vedtages.

14.

Item skal ingen udenbyes tillades at grave eller grave lade Sadder, Torv eller Jord i fælles Jord og bortføre det fra vores Grund og Byens Rettighed hemmelig eller aabenbare. Befindes nogen herimod at fordriste sig, skal de strax af de 2 Pantmænd ved Lov og Rett tilthales med hvis Lovmaal derpaa kand følge dog paa samtlig Byemænds Bekostning og første Udlæg.

15.

Der skal sættes en Bom for Driften saavel ved Fenen (som ved Stagerne) og dertil Hyrden have Nøglen og paa det Qveget, naar det drives ud og ind icke skal gjøre Skade paa Græsningen, skal Vejen saa vidt med Dige indkastes, at Qveget derudi kand staa, imedens mand lucker op og til.

16.

Om Hyrdelønnen forholdes ligesom det aarlig 8 Dage for 1. May vedtages. Ingen maa paa Fællig holde

uskaarne Heste eller Orner ved Brøde til Herrskabet 1 Rdl. og til Byen een Rixdahler.

17.

Hendte det sig (det dog Gud forbyde), at nogen Mands Heste, Hopper, Kree eller noget Slags, tilsloges nogen smitsom Siuge, som andre kunde blive befængt med og faaer Skade af, skal saadanne Heste, Hopper, Kree eller andet Slags af Eiermanden forholdes og icke komme i vor Fælles Marker, Enge eller Fæedrifft under een Rixdl. til Herrskabet og een Rixdaller til Granderne, som dennem strax frapantes, det aller første, det bliver seet og kiendt. Dog skal dend eller de, som denne Ulycke maatte hendes, udviises en Plads til at holde de skabede Beester paa, som hand selv lader indheigne.

18.

Vangelederne lader Pantmændene henge og holder i Stand, dog paa samtlige Lodseieres Bekostning.

19.

Alle Sviin her i Byen skal idelig være krogede, saa længe Iorden ikke er frøsen, og saasnart det optøes skal de atter igien opkrøeges og Sommeren over vedligeholdes, ved Brøde for hvert Sviin, for hvert Gang det findes 4 Sk. danske.

20.

Dersom Vandfloed indfalder, at mand ikke kand kjøre af Marcken med Høet, da skal Pantemændene betiids besørge, at en Broe paa Lodseiernes Bekostning bliver lagt.

21.

Disse fornefnte Poster haver de 2 Pantmænd, som aarlig tages, hvorum for er meldet, flittigst at efterleve og uden nogen Forsømmelse de brøstfeldige at straffe og pante som vedbør.

22.

Findes Pantmændene forsømmelige og icke efterkommer hvis denne Vide tilholder, skal de andere samtlige Byemænd eenhver Pantmand saa meget strax

frapante, som de dend Skyldige skulle pante for efter forberørte Poster, ihvor meget det end kunde være.

23.

Giør nogen Pantemændene Modstand og forfang og ville icke godvilligen lade dem pante sig, naar de ere brøstfældige enten for noget i ovenmelte Poster eller i andet som med meenige Granders Samtycke paa Grandstevne til fælles Gaun og Nytte vorder paalagt, da skal de det giøre, have forbrudt til deris Herrskab Toe Rixdaller og til Granderne Toe Rixdaler, som denem af samtlige Byemænd skal frapantes, og fanger dend skyldige imidlertiid nogen Skade, beholde og det for Hiemgiæld.

24.

Hvis Pant nogen frapantes skal staae Eiermanden til Løsen i 14 Dage; hvis hand icke inden de 14 Dages Forløb sit Pant indløser, skal Pantet af toe upartieske Mænd vurderis og selges ved Auction efter dets Værdie, som det der kand gielde, og hvis Pantet kand være meere værd end Forseelsen, hand blev pantet for, skal det øvrige være hannem til Beste og leveres hannem.

25.

Originall-Videbrevet bliver paa Tanderup Gaard i Forvaring og gives der af vidimerit Copie, som Pantemændene haver i Forvaring til deris Efterretning. Disse foreskrevne Poster ere saaleedes af os samtlige overveiede og indgaaet som saaleedes af os og vores Efterkommere i alle sine Ord og Puncter uryggelig skal holdes og efterleves, og maa derudi ingen Forandring skee uden det af Lodseierne efter de fleeste Stemmer tienligt skulle kunne eragtes, da det denne Viide og Vedtægt her neden under bliver tilført. Til Stadfæstelse haver vi samme med egne Hænder underskrevet og i Underdanighed [og] Ydmyghed ombedet Hans Excellence, Herr Cammerherre og Stifft-

amtmand Von Gabell, at Hand som Amtmand over Riberhuus Amt samme vil confirmere og stadfæste.

Tanderup, dend 12. April 1729.

H. Bachman. Frands Michelsen. Gregers Frandsen.
Niels Mortensen. Senica Pedersen. Hans Nielsen.
Anders Jensen. Jens Jensen.

(Herefter følger Stiftamtmandens Stadfæstelse, dateret 3. Maj 1729).

Videbrevet findes i Justitsprotokol for Riberhus Birk 1735—1750, Fol. 517 ff.

NOTER

- 1) St. Pedersdag = 17. April.
- 2) Stocken, ogsaa »Bykæppen«: en Stok, paa hvilken hver Mand fik sine Bøder opnoteret i Form af Skurer.
- 3) Lyckelser = Hegn.
- 4) Græslæg: Maaske Græslæg, jfr. Vid. & Vedt. III. Sagregister. Af Skriveren formentlig rettet fra: Græsning.
- 5) Philippi Jacobi Dag = Woldborg Dag = 1. Maj.
- 6) Gaardbrydere = Kvæg, der bryder igennem Gærder.
- 7) Gruber = Grøfter.
- 8) Udenge = de Enge, der ligger længst borte.
- 9) Trindtoften: antagelig et Stednavn.
- 10) Græslønnen = Græsningens Værdi? Græslejen?
- 11) effter advenant = i Forhold (til de andre Lodsejere).
- 12) Sadder = Græstørv.